

PAGOSTE. The project number is 609536-EPP-1-2019-1-DE-EPPKA2-CBHE-SP

This project has been funded with support from the European Commission. The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ПАРТНЕРСТВА У ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Валентина Радкевич¹, Олександра Бородієнко², Вікторія Кручек³, Олександр Радкевич⁴

- 1 доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, директор інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, <http://orcid.org/0000-0002-9233-5718>, e-mail: mrs.radkevich@gmail.com
- 2 доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, завідувач лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, <http://orcid.org/0000-0001-9133-0344>, e-mail: oborodienko@ukr.net
- 3 доктор педагогічних наук, доцент, завідувач лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, <https://orcid.org/0000-0002-8252-6844>, e-mail: kruchekviktoria@gmail.com
- 4 кандидат юридичних наук, науковий співробітник науково-організаційного відділу Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, <http://orcid.org/0000-0002-2648-5726>, e-mail: mr.radkevich@gmail.com

Реферат:

Актуальність: у системі підготовки педагогів для професійної (професійно-технічної) освіти бракує взаємодії між суб'єктами цього процесу, стейкхолдерами та іншими зацікавленими сторонами, що зумовлює її невідповідність потребам ринку праці, знижує якість освіти. Разом з тим, сформованість професійних компетентностей викладачів визначає не лише якість підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, але й усієї системи, що спрямована на забезпечення економіки країни кваліфікованими робітничими кадрами. Механізми управління професійною підготовкою викладачів для закладів професійно-технічної освіти (ПТО) потребують перегляду та вдосконалення. Одним з інструментів розв'язання цієї проблеми є управління на основі партнерства та стандартизації. Тому дослідження сучасного стану партнерства у підготовці педагогів професійної освіти заради розроблення нових механізмів управління підготовкою є надзвичайно актуальним.

Мета: аналіз сучасного стану партнерства у підготовці педагогів професійної освіти.

Методи: аналіз наукової літератури, законодавчо-нормативних документів – для вивчення сучасних тенденцій в управлінні професійною підготовкою педагогів; метод опитування (анкетування з використанням веб-сервісу GoogleForms), метод експертного оцінювання, порівняльний аналіз – для з'ясування сучасного стану партнерства у підготовці педагогів професійної освіти.

Результати: представлено результати опитування викладачів закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку здобувачів за спеціальністю «Професійна освіта», здобувачів вищої освіти, педагогів та керівників закладів професійної освіти.

Висновки: опитування засвідчило факт недосконалості існуючої системи підготовки педагогів професійного навчання, зокрема: несистемної співпраці усіх суб'єктів освітнього процесу та потенційних роботодавців, недостатньої практичної та професійної спрямованості навчання, невідповідності вимогам ринку праці, віддаленості від виробничих умов, затеоретизованості навчання, невикористання усіх потенційних можливостей співпраці з міжнародними організаціями, центрами зайнятості, професійними спілками. Для посилення якості підготовки необхідне впровадження нових механізмів управління цією підготовкою, вдосконалення методики навчання, організації практичного навчання здобувачів освіти та системи підвищення кваліфікації через налагодження тісної співпраці, розширення партнерських відносин між закладами професійної (професійно-технічної), вищої освіти та з іншими зацікавленими сторонами.

Ключові слова: професійна освіта, педагог професійної освіти, партнерство, професійна підготовка педагогів, управління професійною підготовкою.

Вступ. Поліпшення якості освіти та інтеграція України до європейського освітнього та економічного простору видається можливою лише за умови впровадження системних реформ в освітній галузі. Така робота ведеться із 2014 року, її початок пов'язаний з прийняттям змін до Закону України «Про освіту», які стосувалися середньої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти. Обрані стратегічні напрями реформування професійної (професійно-технічної) освіти та вищої педагогічної освіти знайшли відображення в Концепції розвитку педагогічної освіти і проекті Концепції здійснення державної політики у галузі професійно-технічної освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року та ряду інших актів та положень. Названий проект передбачає спрямування зусиль на подолання проблеми невідповідності пропонованого закладами освіти змісту освіти та використовуваних методів і технологій навчання сучасним вимогам ринку праці, запитам здобувачів освіти.

В Україні зберігається тенденція до зниження статусу педагога професійної (професійно-технічної) освіти, спричинена цілою низкою факторів, в тому числі, незадовільним рівнем організації їхньої професійно-педагогічної підготовки в закладах вищої освіти, слабкою вмотивованістю до самоосвіти. Негативну роль відіграє недостатній рівень співпраці між закладами професійної (професійно-технічної) освіти як головних роботодавців для педагогів професійної освіти, закладами вищої освіти, які здійснюють їхню підготовку, та місцевою владою щодо узгодження змісту навчального процесу та практичної підготовки здобувачів освіти.

В освітніх програмах з підготовки майбутніх педагогів часто не відображається специфіка професійної (професійно-технічної) освіти, або вона представлена лише поверхнево. Вплив закладів професійної освіти на професійну підготовку їхніх майбутніх викладацьких кадрів у закладах вищої освіти є мінімальним. За оцін-

ками міжнародних організацій, які співпрацюють із закладами професійної (професійно-технічної) освіти, в Україні спостерігається незбалансованість теоретичної та практичної професійної підготовки вчителів, її надмірна затеоретизованість і, як наслідок, відсутність відчуття готовності до педагогічної діяльності у значній частини випускників (European training foundation, 2004).

В Україні лише нещодавно було затверджено професійні стандарти для педагогічних працівників професійної (професійно-технічної) освіти, що є важливими елементами у взаємодії ринку праці і сфери освіти. Вони мають стати основою для формування та оцінювання кваліфікації, інструментом співвіднесення кваліфікації з Національною рамкою кваліфікацій, слугувати орієнтиром для розроблення освітніх програм підготовки фахівців, профорієнтації громадян. Розроблення та затвердження цих важливих нормативних документів відкриває шлях до змін, але не вирішує всіх наявних проблем. Необхідним є проведення тривалої та активної кампанії з розроблення додаткової нормативної бази та реальних механізмів їх імплементації із залученням представників усіх зацікавлених сторін та широкою підтримкою з боку державних інституцій, популяризації реформ серед громадськості й обговорення подальших кроків.

Розвиток шкільної та професійно-технічної освіти, реформування професійної підготовки вчителів і реформи професії вчителя проголошено одним з пріоритетних напрямів розбудови української держави. Тому дослідження сучасного стану партнерства у підготовці педагогів професійної освіти заради розроблення нових механізмів управління підготовкою є надзвичайно актуальним.

Джерела. Нормативно-правовою базою дослідження проблем підготовки педагогів професійної освіти в Україні є Закони України «Про освіту» (Верховна рада України, Законодавство

України, 2017), «Про вищу освіту» (ВРУ, Законодавство України, 2014), «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (ВРУ, Законодавство України, 1998), «Про професійний розвиток працівників» (ВРУ, Законодавство України, 2012). Про необхідність удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних кадрів на базі вищих і профільних професійних навчальних закладів наголошується в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (Президент України, 2013). Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року є важливими орієнтирами випереджувальної підготовки педагогів професійної освіти впродовж життя (Президент України, 2019). Підвищення рівня готовності випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти до розв'язання складних економіко-технологічних завдань потребує наявності відповідної професійної компетентності у викладачів професійної освіти, що зазначено в Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (Кабінет Міністрів України, 2018). Важливим напрямом запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (КМУ, 2019) визначено вдосконалення програм підготовки, перепідготовки, стажування і підвищення кваліфікації педагогічних працівників та керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Однією із цілей Програми діяльності Кабінету Міністрів України до 2025 року є створення умов, за яких здобувачі вищої освіти, зокрема майбутні викладачі професійної освіти, отримують високу якість освіти, що дає їм достатні сучасні знання та навички для подальшої успішної професійної кар'єри висококваліфікованого фахівця (КМУ, 2020).

Теоретичним підґрунтям розв'язання проблем підвищення якості підготовки педагогів професійної освіти в Україні є теорії і концепції філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Курило, В. Луговий, В. Огнев'юк, В. Онищенко та ін.). У працях В. Кременя, С. Пазиніча, О. Пономарьова розкрито соціально-філософську суть феномену управління в умовах трансформації освіти, основні принципи логіки управління, теоретичні принципи модернізації освіти в Україні, синергетичну модель розвитку освіти (2008; 2009). Онищенко В. (2014) охарактеризовано фундаментальні педагогічні теорії:

педагогічна антропологія, педагогічна психологія, педагогічна етика, педагогічна естетика, педагогічна герменевтика, педагогічна аксіологія, педагогічна когнітологія, педагогічна ноетика, педагогічна акмеологія.

Концептуальні ідеї безперервної професійної освіти висвітлено в працях О. Бородієнко (2018), Л. Пуховської (2017) та ін. Обґрунтовано сучасний підхід до визначення та формування основних складових освітньої програми підготовки фахівців за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» (Коваленко, 2017). Теоретичні засади формування професійної компетентності в майбутніх викладачів професійної освіти та розвитку професійної культури педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти розроблено І. Васильєвим, М. Лазарєвим, П. Лузаном, В. Масичем, М. Михнюк, О. Щербак та ін. Зокрема, В. Масичем (2018) теоретично обґрунтовано педагогічні умови та методичну систему формування продуктивно-творчої компетентності майбутніх інженерів-педагогів у професійній підготовці на основі спільної творчої діяльності суб'єктів освітнього процесу. Васильєвим І. (2014) розроблено засоби діагностування успішності підготовки педагогів професійного навчання.

Теоретико-методологічні засади проектування змісту освіти, зокрема інженерно-педагогічної, розкрито в працях І. Андрущук, Н. Брюханової, І. Бендери, Р. Гуревича, І. Каньковського, Д. Коваленка, М. Пригодія, В. Радкевич та ін.

Науковцями Інституту професійно-технічної освіти НАПН України теоретично обґрунтовано та розроблено методики підготовки педагогів професійної освіти до стандартизації змісту освіти, запровадження особистісно-розвивальних педагогічних технологій, розроблення електронних підручників, інформаційних ресурсів: «Інформаційно-освітня ресурсна база професійного навчального закладу»; «Інформаційно-науковий центр професійної освіти»; «Віртуальне професійно-освітнє середовище» тощо (Радкевич, 2016). Під науковим керівництвом В. Радкевич (2020) в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України розроблено професійні стандарти педагога професійного навчання, майстра виробничого навчання, методиста закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Формування готовності майбутніх педагогів професійної освіти до реалізації дуальної форми здобуття освіти висвітлено в працях В. Ковальчука (2014), В. Хоменка (2015) та ін.

У підготовці викладачів професійної освіти важливим є врахування теоретичних основ та методологічних засад управління розвитком професійної освіти в умовах ринкової економіки, що розкрито в працях Г. Єльнікової, З. Рябової, В. Свистун та ін. Зокрема, Г. Єльніковою охарактеризовано закономірності та принципи адаптивного управління розвитком професійно-технічної освіти, а також ринкові технології управління розвитком ПТО (маркетингові та моніторингові дослідження, прийняття управлінських рішень) (Свистун, 2014).

Економічні аспекти розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні, а також теоретичні основи підготовки викладачів економічних дисциплін у закладах вищої освіти на основі партнерства та стандартизації висвітлено в працях М. Артюшиної (2018), С. Цимбалюк (2018) та ін. Питання розвитку правової культури педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, використання програмного забезпечення для управління проектами у галузі професійної (професійної) освіти досліджено в роботах О. Радкевича (2019; Radkevych, 2019).

Мета: аналіз сучасного стану партнерства у підготовці педагогів професійної освіти.

Методи: аналіз наукової літератури, законодавчо-нормативних документів – для вивчення сучасних тенденцій в управлінні професійною підготовкою педагогів; метод опитування, метод експертного оцінювання, порівняльний аналіз – для з'ясування сучасного стану партнерства у підготовці педагогів професійної освіти.

Результати й обговорення. Для з'ясування сучасного стану партнерства у підготовці педагогів професійної освіти та розроблення оптимальних підходів до системи управління їхньою підготовкою у квітні-травні 2020 року в межах міжнародного проекту Erasmus+ «Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні» (PAGOSTE) Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України проведено опитування чотирьох груп респондентів: науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку здобувачів освіти за спеціальністю «Професійна освіта», здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Професійна освіта», педагогічних працівників та керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Анкетування здійснювалося в

електронній формі за допомогою веб сервісу GoogleForms.

Процедура опитування передбачала ознайомлення респондентів з його метою та надання відповідей на відкриті та закриті запитання. Для забезпечення об'єктивності відповідей анкетування проводилося анонімно. Анкета для опитування науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку здобувачів освіти за спеціальністю «Професійна освіта», містила запитання, що стосувалися віку, статі, місця проживання, місця роботи, спеціалізації освітньої програми, за якою здійснюється підготовка рівня освіти, займаної посади, науково-педагогічного стажу, оцінки співпраці із закладами професійної (професійно-технічної) освіти, актуальних та бажаних напрямів і форм партнерства, вмотивованості до безперервного розвитку професійно-педагогічної компетентності, участі в заходах з підвищення кваліфікації на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, досвіду використання онлайнних платформ для професійного спілкування з колегами з інших закладів освіти та наукових установ.

Анкети для здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Професійна освіта» були орієнтовані на вивчення мотивів навчання, вибору спеціальності, закладу освіти, рівня задоволеності студентів освітнім процесом, організацією практичного навчання (навчальної та виробничої практики); самооцінювання сформованості професійних компетентностей, готовності до проведення занять у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; досвіду участі студентів в обговоренні напрямів та шляхів удосконалення організації освітнього процесу з педагогами й адміністрацією закладу освіти; використання засобів комунікації.

Опитування педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти передбачало оцінювання рівня задоволеності власною теоретичною та практичною підготовкою до здійснення викладацької діяльності, виокремлення перспективних напрямів удосконалення підготовки викладачів професійної освіти в закладах вищої освіти, визначення партнерів з організації освітнього процесу, оцінювання результативності співпраці із закладами вищої освіти, які здійснюють підготовку педагогів професійної освіти, та її доцільності. Також в анкеті були запитання про керівництво практикою майбутніх педагогів та рівень професійно-педагогічної підготовки студентів-практикантів.

Окремий блок запитань був присвячений формам підвищення кваліфікації, участі педагогів у заходах з підвищення кваліфікації, проведених на базі закладів вищої освіти, зацікавленості в розробленні спільної платформи для професійного спілкування.

Опитування керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти стосувалось задоволеності респондентів підготовленістю викладачів закладу до здійснення викладацької діяльності; співпраці із закладами освіти різного рівня, бізнес-структурами, центрами зайнятості, науковими установами, органами державної влади, вітчизняними, іноземними та міжнародними громадськими організаціями; значущості різних напрямів співпраці та чинників, що перешкоджають поглибленню партнерства.

Всього опитуванням було охоплено понад 3 тисячі осіб, в тому числі – 274 науково-педагогічних працівників із 25 закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку за освітніми програмами спеціальності «Професійна освіта» з 22 спеціалізацій з 24 існуючих. Респонденти цієї групи різнилися за віком (до 30 років – 7,3%; від 31 до 40 років – 24,4%; від 41 до 50 років – 37,5%; понад 50 років – 30,9%) та стажем роботи (до 3 років – 6,9%; 4-10 років – 15,3%; 11-20 років – 36,0%; більше 20 років – 41,8%). Більшість опитаних – жінки (65,5%), що, в цілому, відповідає гендерній структурі педагогічного складу закладів вищої освіти. Розподіл респондентів за посадою також є досить різноманітним, найбільшу частку склали доценти (55,84%). Більше половини опитаних (59,6%) викладають дисципліни спеціальної (фахової) підготовки.

Переважає більшість опитаних науково-педагогічних працівників вказали, що співпрацюють із закладами вищої освіти (73,1%) та закладами професійної освіти (71,3%). Серед партнерів також були вказані підприємства, приватні підприємці (49,8%), наукові установи (30,5%), навчально-методичні центри (кабінети) професійно-технічної освіти (26,5%), заклади післядипломної педагогічної освіти (26,5%) та заклади фахової передвищої освіти (25,5%), професійні асоціації (спілки), Міністерство освіти і науки України, центри зайнятості, міжнародні організації, органи законодавчої та виконавчої влади, державні й недержавні фонди.

Співпрацю із закладами професійної (професійно-технічної) освіти визнали цілком задовільною 61,5% представників закладів вищої освіти. Середня оцінка вказаного виду співпраці становить 3,53 (за 4-бальною шкалою).

Найвищі оцінки педагогів ЗВО отримала співпраця з організації та проведення педагогічної практики студентів (середня оцінка сягає 3,53 бала за 4-бальною шкалою), профорієнтаційної роботи (3,47 бала), заходів з навчання та підвищення кваліфікації педагогів (3,45 бала). Найбільш доцільно, з точки зору науково-педагогічних працівників, налагоджувати співпрацю в напрямі профорієнтаційної роботи (оцінка 3,76), організації та проведення педагогічної практики студентів (оцінка 3,72), організації заходів з навчання та підвищення кваліфікації педагогів (оцінка 3,65). Названі позиції збігаються з першими позиціями в оцінюванні напрямів співпраці, що вже реалізуються.

Варто зазначити, що половина опитаних педагогів (54,2%) вважає, що потрібно залучати викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до проведення занять у закладах вищої освіти. Ідея долучення викладачів закладів вищої освіти до проведення занять у закладах професійної (професійно-технічної) освіти знайшла більшу підтримку в респондентів цієї групи (76,7%).

Відчувають потребу в безперервному розвитку професійно-педагогічної компетентності 94,2% викладачів закладів вищої освіти. Досвід участі в заходах з підвищення кваліфікації, які проводились на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, мають 67,6% представників закладів вищої освіти. Переважно, це – конференції (70,8%), методичні семінари (58,4%), “круглі столи” (43,8%). Задоволені результатами участі в них 96,7% педагогів. Визнають доцільність участі в заходах з підвищення кваліфікації, які проводяться базі закладів професійної освіти, 81,1% опитаних.

Досить втішним є той факт, що, згідно відповідей учасників анкетування, можливість постійного спілкування з професійних питань з колегами із закладів професійної освіти (в рамках спільних конференцій, ярмарок вакансій тощо) є у 73,5% науково-педагогічних працівників. Значна частка респондентів не визначилася з відповіддю, що може свідчити про відсутність постійного користування такою можливістю та регулярного контактування з колегами. 89,8% педагогів бачать сенс у створенні спеціалізованої онлайнової платформи для професійно-педагогічного спілкування.

Група здобувачів вищої освіти, які взяли участь в опитуванні, нараховувала 1277 осіб. Вона складалася приблизно з рівної кількості дівчат (51%) та юнаків (49%), більше половини

опитуваних здобувачів (55%) – це молоді люди віком 20-25 років. Вони є студентами 25 закладів вищої освіти, навчаються за освітніми програмами спеціальності «Професійна освіта» з 22 спеціалізацій освітнього рівня “бакалавр” (81%) та “магістр” (19%). Розподіл респондентів за курсом навчання є досить збалансованим (від 16 до 26% для кожного курсу).

За результатами опитування переважними мотивами вибору програми для навчання були такі: поради знайомих, друзів, близьких, рідних (обрали 28,4% студентів); бажання навчати (27,5% студентів); перспектива отримання стабільного доходу (27,4% студентів); можливість працевлаштування, затребуваність на ринку праці (24,5%); престижність професії у суспільстві (23,8%). Для більшості колишніх абітурієнтів при виборі закладу освіти визначальним фактором була наявність освітньої програми, що відповідає вподобанням та інтересам, і якість підготовки.

Рівень задоволеності навчанням виявився досить високим і сягає 3,45 бали за 4 бальною шкалою. Задоволені навчанням у обраному закладі освіти 92,5% студентів. Найбільше задоволені студенти готовністю викладачів відповідати на запитання, надавати необхідну підтримку під час навчання (середня оцінка – 3,48 бала), доступністю навчальних матеріалів (3,38 бала), готовністю адміністрації відповідати на запитання та надавати необхідну підтримку (3,32 бала). Найнижчі оцінки задоволеності за критеріями: участь у міжнародних проєктах під час навчання (3,02 бала), доступність і зручність користування гуртожитками, їдальнею, спортивними спорудами (3,10 бала), перелік вибіркових дисциплін (3,13 бала).

Позитивно оцінили власний досвід проведення занять під час практики 83,6% опитаних студентів, які мали такий досвід. Середня оцінка такого досвіду сягає рівня 3,29 бала (за 4-бальною шкалою). Зазначили про достатній рівень фахових та педагогічних знань та умінь для належного проведення занять 33,7% респондентів указаної групи. Частка студентів, яким, на їхню думку, бракувало фахових знань та умінь, є більшою (38,4%) у порівнянні з часткою тих, кому бракувало педагогічних знань та вмінь (28%). Більше ніж чверть опитаних не визначилася з відповіддю, що свідчить про відсутність чітких критеріїв оцінки професійно-педагогічної діяльності. Дуже добре підготовленими до проведення занять відчують себе 26,1% студентів, 49,4%

вказали, що схиляються до оцінки «скоріше добре».

Серед указаних пропозицій щодо вдосконалення професійної підготовки превалюють ті, що стосуються посилення практичної орієнтованості освітнього процесу (зокрема: збільшення кількості та обсягу спеціальних фахових дисциплін, практичних занять, виробничої практики, поповнення викладацького складу педагогами-практиками, налагодження постійної співпраці із закладами професійної (професійно-технічної) освіти, державними та приватними підприємствами), осучаснення змісту, методів та засобів навчання (технічного забезпечення, виробничого обладнання, матеріалів), виключення дублювання навчального змісту різних дисциплін, їх укрупнення (зменшення загальної кількості), вдосконалення науково-дослідної роботи студентів, мотивування до навчання, заохочення до творчості, посилення їхньої суб'єктності (участь в обговоренні змісту, методів навчання, розширення переліку вибіркових освітніх компонентів), поліпшення умов навчання та проживання студентів (раціональна побудова розкладу, створення належних умов для занять спортом, харчування).

Виявилось, що 31,5% студентів часто залучались до обговорення шляхів удосконалення організації освітнього процесу з педагогами та адміністрацією закладу освіти, 39,7% – іноді брали участь у подібних заходах. У більшості випадків, це було анкетування з ініціативи викладача (52,4% опитаних вказали цю форму), адміністрації закладу (45,5%) або органів студентського самоврядування (31,2%), усне опитування з ініціативи викладача (36,6%), листування через “схрешку довіри” (12,7%).

Співпраця із закладами професійної (професійно-технічної) освіти була оцінена в 3,38 бала. Напрямами, в яких найбільш доцільно розвивати співпрацю закладів вищої освіти та закладів професійної (професійно-технічної) освіти, за оцінками здобувачів освіти, є: працевлаштування майбутніх педагогів (47,1%), організація та проведення практики студентів (42,3%), проведення занять із фахової підготовки (39,2%).

Частка студентів, які бачать себе в майбутньому викладачем закладу професійної (професійно-технічної) освіти, сягає лише 47%. Здобувачів, які не мають таких планів – 36%, 17% респондентів не визначились. А 45% із числа тих, хто не планує працювати у ЗП(ПТ)О, вказали, що місце їхньої роботи зовсім не буде пов'язане з освітньою діяльністю.

В опитуванні взяли участь 1402 педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти (педагоги професійного навчання, методисти, старші майстри виробничого навчання, майстри виробничого навчання) з 22 областей України та м. Києва. У складі цієї групи переважна більшість – це жінки (79%), із рівнем освіти «Спеціаліст» і вище (82,6%), віком понад 30 років (89,4%). Більше 2/3 респондентів (67,8%) цієї групи мають педагогічний стаж понад 10 років. Спеціальну педагогічну освіту свого часу здобули 62,8% опитаних наукових працівників. Опитуванням було охоплено представників різних типів закладів професійної освіти та профілів.

За результатами опитування, половина педагогічних працівників (56,2%) цілком задоволена рівнем власної підготовленості до викладацької діяльності. Середня оцінка підготовленості сягає рівня 3,55 бала за 4-бальною шкалою. Респонденти вказаної групи вище оцінили рівень теоретичної підготовки порівняно з рівнем практичної підготовки (оцінки відповідно склали 3,59 бали та 3,48 бала). Тридцяти двом відсоткам опитаних на початку кар'єри для належного проведення занять бракувало педагогічних умінь, двадцяти відсоткам – фахових умінь із предмета, що викладався. Недостатньо професійно значущих особистісних якостей у 15,7% респондентів, педагогічних знань – у 3,6%, фахових знань із предмета, що викладався – 10,9%. Вважають, що мають достатній рівень підготовки, 36,2% респондентів.

Серед напрямів удосконалення підготовки викладачів професійної освіти у закладах вищої освіти були вказані такі: створення умов для постійного самовдосконалення, самоосвіти педагогів та студентів; покращення якості системи післядипломної освіти, функціонування курсів підвищення кваліфікації, стажування для педагогів, що здійснюють підготовку фахівців для ЗП(ПТ)О, розроблення платформ для онлайн-спілкування та обміну досвідом з колегами; упровадження інноваційних технологій навчання (зокрема: інтерактивних, тренінгових, дистанційного навчання, проектного навчання), форм (майстер-класів, вебінарів) і методик навчання, методів мотивації та стимулювання пізнавальної діяльності, цифрових технологій; постійне оновлення змісту навчання, його професійна та практична спрямованість (через постійну співпрацю з роботодавцями з питань оновлення освітніх програм та їх відповідності вимо-

гам ринку праці), відповідність новітнім досягненням у галузі науки та освіти, увага до міжпредметних зв'язків; міжнародне партнерство, вивчення та імплементація зарубіжного педагогічного досвіду; посилення психологічної складової підготовки фахівців (вікова психологія, організація роботи в команді, комунікативні вміння, інклюзія); формування цифрової компетентності; вдосконалення практичного навчання (проходження практик безпосередньо в ЗП(ПТ)О та на виробництві); навчання та стажування в інших закладах освіти (в тому числі, за кордоном), забезпечення належної матеріально-технічної бази освітнього процесу (сучасного виробничого обладнання, комп'ютерної техніки, засобів комунікації); посилення виховної роботи, формування професійно значущих особистісних якостей та здатності до критичного мислення і педагогічної творчості.

Щодо запитань про партнерство, то найбільшою мірою педагогічні працівники ЗП(ПТ)О співпрацюють із навчально-методичними центрами (кабінетами) професійно-технічної освіти, закладами професійної та післядипломної педагогічної освіти. Про співпрацю із закладами вищої освіти вказали лише 28,7% опитаних освітян. Разом з тим, середня оцінка співпраці із ЗВО дорівнює 3,22 бала, що 0,16 бала нижче, ніж оцінка науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. Найбільш доцільно, на думку педагогічних працівників, розвивати співпрацю із ЗВО за такими напрямками, як: організація заходів з навчання та підвищення кваліфікації педагогів (середня оцінка 3,36 бали), профорієнтаційна робота (3,33 бала), проведення занять із фахової підготовки (3,32 бала). Два із цих напрямів також отримали найвищі оцінки у представників закладів вищої освіти як такі, що їх варто розвивати.

Ствердну відповідь на запитання про доцільність залучення викладачів ЗВО до проведення занять з учнями ЗП(ПТ)О дали 45,1% учасників опитування. Залучення представників ЗП(ПТ)О до проведення занять із майбутніми педагогами, які навчаються у ЗВО, визнали доцільним 59,3% респондентів. Підтримка такого взаємообміну є більшою серед викладачів закладів вищої освіти. Також варто зазначити, що тих, хто не визначився з відповіддю на це запитання, в даній групі виявилось більше, ніж у групі науково-педагогічних працівників ЗВО.

Середня оцінка задоволеності рівнем професійно-педагогічної підготовки студентів-практикантів становить 3,08 бала (оцінка студентів –

3,29). Середня оцінка теоретичної складової педагогічної підготовки студентів-практикантів сягає 3,09 бала, а практичної складової – 3,02 бала. 40,3% керівників практик від ЗП(ПТ)О вказали, що для належного проведення занять студентам-практикантам бракувало педагогічних умінь, 36,7% – вказали на брак фахових умінь із предмета, що викладався. Четверть респондентів (24,8%) зазначили, що практиканти мали достатній рівень підготовки (у відповідях студентів цей показник сягає рівня – 33,7%).

У результаті опитування з'ясовано, що 90,9% педагогічних працівників усвідомлюють потребу в безперервному розвитку професійно-педагогічної компетентності. Участь у заходах з підвищення професійно-педагогічної кваліфікації на базі закладів вищої освіти брали 62,7% учасників опитування. Найпоширенішими формами підвищення кваліфікації на базі закладів вищої освіти для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О є курси підвищення кваліфікації, дистанційні курси, конференції, майстер-класи. Середня оцінка задоволеності результатом участі в них складає 3,53 бала. Педагогічні працівники найбільше зацікавлені у таких формах, як: майстер-класи (середня оцінка ступеня зацікавленості – 3,56 бала), курси підвищення кваліфікації (3,45 бала), тренінг-курси (3,28 бала).

Можливість постійного спілкування з професійних питань з колегами із закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку педагогів професійної освіти (у рамках спільних конференцій, ярмарок вакансій тощо), є у 35,8% респондентів (удвічі більше (73,5%) представників ЗВО вказали на наявність такої можливості). Частка тих, хто підтвердив доцільність створення спеціалізованої онлайн-платформи для такого професійного спілкування складає 87,4% опитаних педагогічних працівників (у колі респондентів групи науково-педагогічних працівників цей показник становить 89,8%).

До складу четвертої групи респондентів увійшли 163 керівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти різних профілів із 21 області України та м. Києва, серед яких: вищі професійні училища, професійні ліцеї, професійно-технічні училища, центри професійно-технічної освіти, міжшкільні навчально-виробничі комбінати, професійне училище соціальної реабілітації, інститут професійного розвитку, міжрегіональний центр професійної перепідготовки, навчальний пункт, приватний заклад професійно-технічної освіти.

Керівники закладів професійної освіти в цілому задоволені підготовкою педагогічних працівників до здійснення викладацької діяльності, середня оцінка складає 3,4 бала. При цьому оцінка теоретичної складової підготовки (4,18 бала) виявилася вищою за оцінку практичної складової (3,86 бала), що цілком узгоджується з оцінками самих педагогічних працівників (відповідно, 3,59 та 3,48 бала). Респонденти цієї групи вважають, що молодим педагогам найбільше бракує педагогічних та фахових умінь.

Найчастіше партнерами для закладів професійної освіти виступають навчально-методичні центри (кабінети), підприємства, приватні підприємці та інші заклади професійної освіти. Менш активним є співробітництво з державними та недержавними фондами, науковими установами, міжнародними організаціями. Важливими, на думку учасників опитування, є такі напрями співробітництва, як: організація виробничої практики здобувачів освіти, модернізація матеріально-технічної бази закладу, працевлаштування випускників та ін.

Що стосується співпраці із ЗВО, які здійснюють підготовку педагогів для галузі професійної освіти, то керівники ЗП(ПТ)О оцінили її на рівні 3,12 бала (за 4-бальною шкалою). Педагогічні працівники оцінили співпрацю в 3,22 бала. Переважно така співпраця стосується профорієнтаційної роботи, підвищення кваліфікації педагогів, практичного навчання студентів. Найдоцільніше розвивати співпрацю з напрямом організації заходів із навчання та підвищення кваліфікації педагогів, профорієнтаційної роботи і проведення занять із фахової підготовки. Серед факторів, що перешкоджають співпраці, найчастіше учасники опитування вказували на недостатню поінформованість про можливості співпраці (42,3%), відсутність ініціатив від ЗВО (41,1) і територіальну віддаленість (39,3%).

Більше половини опитаних (53,4%) зазначили, що доцільно залучати викладачів ЗВО до проведення занять у ЗП(ПТ)О (для групи педагогічних працівників ця частка становить 45,1%). Ідею залучення педагогів ЗП(ПТ)О до занять в ЗВО підтримали 65% керівників (50,3% педагогічних працівників).

57,1% очільників ЗП(ПТ)О зазначили, що студенти ЗВО проходять практику на базі їхнього закладу. Середня оцінка задоволеності рівнем підготовки практикантів склала 2,99 бала. Теоретична складова педагогічно-професійної підготовки студентів очікувано вище оцінена, ніж практична, відповідно – 3,7 бала та 2,08 бала.

За спостереженнями керівників ЗП(ПТ)О, студентам–практикантам переважно бракує педагогічних умінь та фахових умінь з предмета, що викладався.

75,5% керівників ЗП(ПТ)О підтвердили, що педагоги беруть участь у заходах із підвищення професійно-педагогічної кваліфікації, які проводяться на базі ЗВО. Переважно, така співпраця відбувається у формі курсів підвищення кваліфікації, дистанційних курсів та конференцій (це відзначили як керівники закладів, так і педагогічні працівники), і досить високо оцінюється (середня оцінка задоволеності результатом участі в таких заходах з боку керівників – 3,47 бали, оцінка педагогічних працівників – 3,53 бала). На думку залучених до опитування керівників, найдоцільнішим є навчання педагогічних працівників на курсах підвищення кваліфікації, майстер-класах та під час стажування. Інші форми підвищення кваліфікації також отримали досить високі бали (не менше 3,28 бали).

У 56,4% очільників ЗП(ПТ)О є можливість постійного спілкування з професійних питань із колегами із ЗВО. Ідея створення спеціалізованої платформи для професійного спілкування знайшла підтримку в 95% респондентів.

Висновки. Результати проведеного опитування засвідчили факт недосконалості існуючої системи підготовки педагогів професійного навчання, зокрема у закладах вищої освіти, та необхідність упровадження нових механізмів управління цією підготовкою. Незважаючи на те, що така підготовка отримала досить високі оцінки з боку і здобувачів освіти, педагогічних та науково-педагогічних працівників, респонденти усіх груп відзначали вищий рівень теоретичної складової підготовки та вказували на недостатній рівень сформованості педагогічних і фахових умінь студентів–практикантів та молодих педагогів професійного навчання, що є наслідком несистемної співпраці усіх суб'єктів освітнього процесу та потенційних роботодавців, недостатньої практичної і професійної спрямованості навчання, невідповідності вимогам ринку праці, віддаленості від виробничих умов, затеоретизованості навчання, застарілості матеріально-технічної бази.

Не повною мірою використовуються потенційні можливості співпраці з міжнародними організаціями, центрами зайнятості, професійними спілками з таких важливих напрямів, як: працевлаштування здобувачів освіти, спільне виконання освітніх проектів, обмін педагогічним персоналом, спільне проведення занять із

фахової підготовки, підвищення кваліфікації, стажування педагогів, організація практичного навчання, у тому числі на виробництві, на робочих місцях з метою оволодіння майбутніми педагогами робітничими навичками. Важливість та перспективність цих напрямів явно недооцінена. Разом із тим, у всіх групах респондентів добре усвідомлюють потребу в безперервному розвитку професійно-педагогічної компетентності.

Для посилення якості підготовки необхідне вдосконалення методики навчання, організації практичного навчання здобувачів освіти та системи підвищення кваліфікації через налагодження тісної співпраці, розширення партнерських відносин між закладами професійної (професійно-технічної), вищої освіти та з іншими зацікавленими сторонами. При організації освітнього процесу в сучасних умовах та з урахуванням специфіки професійного навчання, доцільним є створення широкого переліку вибіркового освітніх компонентів, які би відповідали запитам здобувачів, залучення їх до обговорення змісту та методів навчання, зменшення частки традиційних форм і методів роботи, що спрямовані на опрацювання теоретичного матеріалу, поширення практики використання тренінгових технологій навчання, майстер-класів, вебінарів, які передбачають суб'єктність усіх учасників процесу, що й підтвердили результати опитування. Є запит від здобувачів та педагогів на посилення психологічної складової підготовки фахівців, виховної роботи через партнерство, формування професійно значущих особистісних якостей, здатності до критичного мислення та педагогічної творчості. Крім того, надзвичайно актуальним є питання формування цифрової культури, розвиток здатності використовувати сучасні цифрові технології з освітньою метою (спеціалізовані онлайн курси, вебінари, дистанційне навчання).

Важливо зосередити зусилля на підвищенні компетентності викладацького складу закладів вищої освіти, що здійснює підготовку педагогів професійного навчання, та створенні умов для постійного самовдосконалення і розвитку професійної майстерності педагогічних працівників, озброєнні їх інноваційними освітніми технологіями від досвідчених педагогів та науковців, упровадження яких зумовить підвищення вмотивованості, формування внутрішньої мотивації здобувачів освіти до опанування педагогічної або робітничої професії. Мотиваційний аспект вкрай важливий, оскільки третина опитаних здобувачів освіти не вбачають себе у педагогічній професії в майбутньому.

Істотну підтримку серед діючих та майбутніх освітян професійної (професійно-технічної) освіти має ідея взаємообміну педагогічних та науково-педагогічних працівників для проведення занять. Педагогічні працівники мають та позитивно оцінюють досвід участі в заходах з підвищення кваліфікації, зокрема навчання на курсах підвищення кваліфікації на базі закладів вищої

освіти, конференції, семінари. Важливим є розширення та урізноманітнення форм такої роботи, створення єдиної платформи для професійного спілкування, обміну досвідом, отримання методичної підтримки, вивчення міжнародного досвіду, пошуку вітчизняних та закордонних партнерів для спільних освітніх проєктів.

Список посилань

European training foundation, 2004. *A study of the ukrainian vocational education and training system and its relevance to labour market needs*. [online] Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Доступно:

<https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/C12578310056925BC1257013004A2871_EECA_Ukraine_04_EN.pdf> [Дата звернення 16 Березень 2020].

Radkevych, O., 2019. Project management software in the field of professional (vocational) education. *Scientific Herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogics*, 2(19), pp. 124–132. doi: 10.32835/2223-5752.2019.19.124-132.

Артюшина, М., 2018. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в галузі економіки. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, [online] 17. Доступно: <<https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/226>> [Дата звернення 3 Квітень 2020].

Бородієнко, О., 2018. Забезпечення якості підготовки педагогів професійного навчання: аналіз зарубіжного досвіду. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 16, с. 152-161.

Васильєв, І., 2014. *Теоретичні і методичні основи підготовки педагогів професійного навчання: монографія*. Харків: «Смугаста типографія», 448 с.

Верховна Рада України, 2020. *Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України» від 04 жовтня 2019 р. № 188-IX*. [online] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-IX>> [Дата звернення 20 Серпень 2020].

Верховна Рада України, Законодавство України, 1998. *Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10 лютого 1998 р. № 103/98-ВР*. [online] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр>> [Дата звернення 10 Серпень 2020].

Верховна Рада України, Законодавство України, 2012. *Закон України «Про професійний розвиток працівників» від 12 січня 2012 р. № 4312/VI*. [online] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>> [Дата звернення 8 Квітень 2020].

Верховна Рада України, Законодавство України, 2014. *Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII*. [online] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>> [Дата звернення 10 Серпень 2020].

Верховна Рада України, Законодавство України, 2017. *Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII*. [online] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>> [Дата звернення 10 Серпень 2020].

Кабінет Міністрів України, 2018. *Розпорядження «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» від 19 вересня 2018 р. № 660-р*. [online] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>> [Дата звернення 6 Серпень 2020].

Кабінет Міністрів України, 2019. *Розпорядження «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року від 12 червня 2019 р. № 419-р*. [online] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-р>> [Дата звернення 6 Серпень 2020].

Коваленко, О., 2017. Сучасний підхід до визначення та формування основних складових освітньої програми підготовки фахівців за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями). *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*, 56-57, с. 6-18.

Ковальчук, В., 2014. *Розвиток педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ у післядипломній освіті на засадах соціального партнерства в Україні (теоретико-методичний аспект): монографія*. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 396 с.

Кремень, В., 2009. *Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору*. Київ: Педагогічна думка.

Кремень, В., Пазиніч, С. та Пономарьов, О., 2008. *Філософія управління: підручник*. Харків: НТУ «ХП».

Масич, В., 2018. *Теоретичні і методичні засади формування продуктивно-творчої компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки: автореферат*. Доктор наук. Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків.

Онищенко, В., 2014. *Фундаментальні педагогічні теорії: монографія*. Львів: Норма.

Президент України, 2013. *Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25 червня 2013 р. № 344/2013*. [online] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> [Дата звернення 3 Квітень 2020].

Президент України, 2019. *Указ Президента України «Про цілі сталого розвитку України до 2030 року» від 30 вересня 2019 р. № 722/2019*. [online] Доступно: <<https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>> [Дата звернення 15 Квітень 2020].

Пуховська, Л., 2017. Розвиток системи неперервної професійної освіти і навчання: європейський аспект. В: *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник наукових праць*. Київ: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, с. 50-52.

Радкевич, В., 2016. Теоретичні та методичні засади розвитку професійної освіти і навчання: результати, проблеми, перспективи. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 11, с. 5-22.

Радкевич, В., 2020. Розвиток професійної та фахової передвищої освіти в умовах трансформаційних процесів. В: В. О. Радкевич, ред. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: Всеукраїнська (звітна) наук.-практ. конф.*, Київ: ПТО НАПН України.

Радкевич, О., 2019. Гносеологічно-аксіологічне розуміння правової культури педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 18, с. 75-81. doi: 10.32835/2223-5752.2019.18.75-81.

Свистун, В. ред., 2014. *Управління розвитком професійно-технічної освіти в сучасних умовах: теорія і практика: монографія*. Київ: «НВП Поліграфсервіс», с. 38-87.

Хоменко, В., 2015. *Теоретичні та методичні засади розроблення дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю: автореферат*. Доктор наук. Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків.

Цимбалюк, С., 2018. Удосконалення практики регулювання соціально-трудових відносин на засадах соціального партнерства в Україні. В: *Практики імплементації положень глави XXI Угоди між Україною та ЄС «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей»: управлінський аспект: інтернет-конф.*, Київ: М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана», с. 69-72.

Переклад і транслітерація

European training foundation, 2004. *A study of the ukrainian vocational education and training system and its relevance to labour market needs*. [online] Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Dostupno: <https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/C12578310056925BC1257013004A2871_EECA_Ukraine_04_EN.pdf> [Data zvernennia 16 Berezen 2020], [in English].

Radkevych, O., 2019. Project management software in the field of professional (vocational) education. *Scientific Herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogics*, 2(19), pp. 124-132. doi: 10.32835/2223-5752.2019.19.124-132, [in English].

Artiushyna, M., 2018. Rozvytok informatsiino-tsyfrovoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia v haluzi ekonomiky [Development of information and digital competence of future teachers of vocational training in the field of economics]. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi*

osvity NAPN Ukrainy. *Profesiina pedahohika* [Scientific Herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogics], [online] 17. Dostupno: <<https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/226>> [Data zvernennia 3 Kviten 2020], [in Ukrainian].

Borodiienko, O., 2018. Zabezpechennia yakosti pidhotovky pedahohiv profesiinoho navchannia: analiz zarubizhnoho dosvidu [Ensuring the quality of training of teachers of vocational training: analysis of foreign experience]. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika* [Scientific Herald of the Institute of Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Professional pedagogy], 16, s. 152-161, [in Ukrainian].

Vasyliiev, I., 2014. *Teoretychni i metodychni osnovy pidhotovky pedahohiv profesiinoho navchannia: monohrafiia* [Theoretical and methodical bases of preparation of teachers of professional training: monograph]. Kharkiv: «Smuhasta typohrafiia» [Kharkiv: "Striped printing house"], 448 s., [in Ukrainian].

Verkhovna Rada Ukrainy, Zakonodavstvo Ukrainy [The Verkhovna Rada of Ukraine], 2020. *Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro zatverdzhennia Prohramy diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy» vid 04 zhovtnia 2019 r. № 188-IX* [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "On Approval of the Program of Activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine" of October 4, 2019]. [online] Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-IX>> [Data zvernennia 20 Serpen 2020], [in Ukrainian].

Verkhovna Rada Ukrainy, Zakonodavstvo Ukrainy [The Verkhovna Rada of Ukraine], 1998. *Zakon Ukrainy «Pro profesiinu (profesiino-tekhnicnu) osvitu» vid 10 liutoho 1998 r. № 103/98-VR* [Law of Ukraine "On Vocational (Technical) Education" of February 10, 1998]. [online] Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-vr>> [Data zvernennia 10 Serpen 2020], [in Ukrainian].

Verkhovna Rada Ukrainy, Zakonodavstvo Ukrainy [The Verkhovna Rada of Ukraine], 2012. *Zakon Ukrainy «Pro profesiinyi rozvytok pratsivnykiv» vid 12 sichnia 2012 r. № 4312/VI* [Law of Ukraine "On Professional Development of Employees" of January 12, 2012]. [online] Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>> [Data zvernennia 8 Kviten 2020], [in Ukrainian].

Verkhovna Rada Ukrainy, Zakonodavstvo Ukrainy [The Verkhovna Rada of Ukraine], 2014. *Zakon Ukrainy «Pro vishchu osvitu» vid 1 lypnia 2014 r. № 1556-VII* [Law of Ukraine "On Education" of September 5, 2014]. [online] Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>> [Data zvernennia 10 Serpen 2020], [in Ukrainian].

Verkhovna Rada Ukrainy, Zakonodavstvo Ukrainy [The Verkhovna Rada of Ukraine], 2017. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII* [Law of Ukraine "On Education" of September 5, 2017]. [online] Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>> [Data zvernennia 10 Serpen 2020], [in Ukrainian].

Kabinet Ministriv Ukrainy [Cabinet of Ministers of Ukraine], 2018. *Rozporiadzhennia «Pro skhvalennia Kontseptsii pidhotovky fakhivtsiv za dualnoiu formoiu zdobuttia osvity» vid 19 veresnia 2018 r. № 660-r.* ["On approval of the Concept of training specialists in the dual form of education" dated September 19, 2018.] [online] Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>> [Data zvernennia 6 Serpen 2020], [in Ukrainian].

Kabinet Ministriv Ukrainy [Cabinet of Ministers of Ukraine], 2019. *Rozporiadzhennia «Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi profesiinoyi (profesiino-tekhnichnoi) osvity «Suchasna profesiina (profesiino-tekhnicna) osvita» na period do 2027 roku vid 12 chervnia 2019 r. № 419-r.* [Order "On approval of the Concept of implementation of state policy in the field of vocational (vocational) education" Modern vocational (vocational) education "for the period up to 2027 from June 12, 2019.] [online] Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-r>> [Data zvernennia 6 Serpen 2020], [in Ukrainian].

Kovalenko, O., 2017. Suchasnyi pidkhid do vyznachennia ta formuvannia osnovnykh skladovykh osvitnoi prohramy pidhotovky fakhivtsiv za spetsialnistiu 015 «Profesiina osvita (za spetsializatsiiamy)» [Modern approach to the definition and formation of the main components of the educational program of training in the specialty 015 "Professional education (by specialization)]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity* [Problems of engineering and pedagogical education], 56-57, s. 6-18, [in Ukrainian].

Kovalchuk, V., 2014. *Rozvytok pedahohichnoi maisternosti maistriv vyrobnychoho navchannia PTNZ u pisliadyplomnii osviti na zasadakh sotsialnoho partnerstva v Ukraini (teoretyko-metodychnyi aspekt): monohrafiia* [Development of pedagogical skill of masters of industrial training of vocational schools in postgraduate education on the basis of social partnership in Ukraine (theoretical and methodological aspect): monograph]. Zaporizhzhia: TOV «LIPS» LTD, 396 s., [in Ukrainian].

- Kremen, V., 2009. *Filosofia liudynotsentryzmu v stratehiakh osvithnoho prostoru [Philosophy of anthropocentrism in the strategies of educational space]*. Kyiv: Pedahohichna dumka [Kyiv: Pedagogical thought], [in Ukrainian].
- Kremen, V., Pazynich, S. ta Ponomarov, O., 2008. *Filosofia upravlinnia: pidruchnyk*. Kharkiv: NTU «KhPI», [in Ukrainian].
- Masyh, V., 2018. *Teoretychni i metodychni zasady formuvannia produktyvno-tvorchoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-pedahohiv u protsesi profesiinoi pidhotovky: avtoref. [Theoretical and methodical bases of formation of productive and creative competence of future engineers-teachers in the course of professional training: the author's abstract]*. Doctor nauk. Ukrainska inzhenerno-pedahohichna akademiia, m. Kharkiv [Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Kharkiv], [in Ukrainian].
- Onyshchenko, V., 2014. *Fundamentalni pedahohichni teorii: monografiia [Fundamental pedagogical theories: monograph]*. Lviv: Norma, [in Ukrainian].
- Prezydent Ukrainy [President of Ukraine], 2013. *Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro Natsionalnu stratehiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku» vid 25 chervnia 2013 r. № 344/2013 [Decree of the President of Ukraine "On the National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021" of June 25, 2013]*. [online] Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> [Data zvernennia 3 Kviten 2020], [in Ukrainian].
- Prezydent Ukrainy [President of Ukraine], 2019. *Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro tsili staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku» vid 30 veresnia 2019 r. № 722/2019 [Decree of the President of Ukraine "On the goals of sustainable development of Ukraine until 2030" of September 30, 2019]*. [online] Dostupno: <<https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>> [Data zvernennia 15 Kviten 2020], [in Ukrainian].
- Pukhovska, L., 2017. *Rozvytok systemy neperervnoi profesiinoi osvity i navchannia: yevropeyskyi aspekt [Development of the system of continuing vocational education and training: the European aspect]*. V: *Naukovo-metodychne zabezpechennia profesiinoi osvity i navchannia: zbirnyk naukovykh prats [Scientific and methodological support of professional education and training: a collection of scientific papers]*. Kyiv: Instytut profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy, s. 50-52, [in Ukrainian].
- Radkevych, V., 2016. *Teoretychni ta metodychni zasady rozvytku profesiinoi osvity i navchannia: rezultaty, problemy, perspektyvy [Theoretical and methodical bases of development of professional education and training: results, problems, prospects]*. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika [Scientific Herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogics]*, 11, s. 5-22, [in Ukrainian].
- Radkevych, V., 2020. *Rozvytok profesiinoi ta fakhovoi peredvyshechoi osvity v umovakh transformatsiinykh protsesiv [Development of professional and professional higher education in the conditions of transformation processes]*. V: V. O. Radkevych, red. *Naukovo-metodychne zabezpechennia profesiinoi osvity i navchannia: Vseukrainska (zvitna) nauk.-prakt. konf. [Scientific and methodological support of professional education and training: All-Ukrainian (reporting) scientific-practical. conf.]*, Kyiv: IPTO NAPN Ukrainy, [in Ukrainian].
- Radkevych, O., 2019. *Hnoselohichno-aksiolohichne rozuminnia pravovoi kultury pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity [Epistemological and axiological understanding of the legal culture of pedagogical staff of vocational education]*. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika [Scientific Herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogics]*, 18, s. 75-81. doi: 10.32835/2223-5752.2019.18.75-81, [in Ukrainian].
- Svystun, V. red., 2014. *Upravlinnia rozvytkom profesiino-tekhnichnoi osvity v suchasnykh umovakh: teoriia i praktyka: monografiia [Management of development of vocational education in modern conditions: theory and practice: monograph]*. Kyiv: «NVP Polihrafservis», s. 38-87, [in Ukrainian].
- Khomenko, V., 2015. *Teoretychni ta metodychni zasady rozroblennia dualnoho zmistu profesiinoi pidhotovky maibutnikh inzheneriv-pedahohiv kompiuternoho profilu: avtoref. [Theoretical and methodological principles of developing the dual content of professional training of future engineers-teachers of computer profile: abstract]*. Doctor nauk. Ukrainska inzhenerno-pedahohichna akademiia [Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Kharkiv], m. Kharkiv, [in Ukrainian].
- Tsymbaliuk, S., 2018. *Udoskonalennia praktyky rehuliuвання sotsialno-trudovykh vidnosyn na zasadakh sotsialnoho partnerstva v Ukraini [Improving the practice of regulating social and labor relations on the basis of social partnership in Ukraine]*. V: *Praktyky implementatsii polozhen hlavy XXI Uhody mizh*

Ukrainoiiu ta YeS «Spivrobotnytstvo u haluzi zainiatosti, sotsialnoi polityky ta rivnykh mozhlyvostei»: upravlinskyi aspekt: internet-konf. [Practices of implementation of the provisions of Chapter XXI of the Agreement between Ukraine and the EU "Cooperation in the field of employment, social policy and equal opportunities": management aspect: Internet conference], Kyiv: M-vo osvity i nauky Ukrainy, DVNZ «Kyiv. nats. ekon. un-t im. V. Hetmana», s. 69-72, [in Ukrainian].

<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.21.69-82>

Results of analysis of national survey on current governance in vocational teachers' education in Ukraine

Valentyna Radkevych¹, Oleksandra Borodiyenko², Viktoriya Kruchek³, Oleksandr Radkevych⁴

- 1 doctor of Sciences in Education, professor, academician of the National academy of educational sciences of Ukraine, director of the Institute of vocational education and training of the National academy of educational sciences of Ukraine
- 2 doctor of Sciences in Education, associate professor, corresponding member of the National academy of educational sciences of Ukraine, head of the foreign VET systems laboratory of the Institute of vocational education and training of the National academy of educational sciences of Ukraine
- 3 doctor of Sciences in Education, associate professor, head of the distance vocational training laboratory of the Institute of vocational education and training of the National academy of educational sciences of Ukraine
- 4 PhD in Law, senior Research Fellow, Research and Development Department, Institute of vocational education and training of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

Abstract

Relevance: the system of teacher training for vocational (technical) education lacks interaction between the stakeholders, which causes its inconsistency with the needs of the labor market and reduces the quality of education. At the same time, the development of professional competencies of teachers determines not only the quality of training of applicants for vocational education, but also the entire system aimed at providing the national economy with skilled workers. Mechanisms of governance in vocational teacher education for vocational education and training (VET) institutions need to be reviewed and improved. One of the tools to solve this problem is partnership-based governance and standardization. Therefore, the study of the current state of partnership in vocational teacher education in Ukraine in order to develop new mechanisms is extremely relevant.

Purpose: analysis of the current state of partnership in vocational teacher education in Ukraine.

Methods: theoretical analysis of scientific literature, legislative and regulatory documents - to study current trends in the governance of vocational teacher education in Ukraine; survey method (questionnaire using the web service GoogleForms), the method of expert evaluation, comparative analysis – to determine the current state of partnership in vocational teacher education in Ukraine.

Results: the results of survey of four groups of respondents research and teaching staff of higher education institutions which carry out training of students in the specialty "Professional Education", HEI students in the specialty "Professional Education", teachers and heads of vocational education institutions are presented.

Conclusions: the survey revealed the fact of imperfection of the existing system of vocational teacher education in Ukraine, in particular: unsystematic cooperation of all subjects of the educational process and potential employers, insufficient practical and professional orientation of training, non-compliance with labor market requirements, remoteness from production conditions, non-use of training opportunities for cooperation with international organizations, employment centers, trade unions. To strengthen the quality of training, it is necessary to introduce new mechanisms for governance of vocational teacher education in Ukraine, improving teaching methods, organizing practical training for students and up-skilling training systems through close cooperation, expanding partnerships between vocational, higher education institutions and other stakeholders.

Keywords: *vocational education, teacher of vocational education, partnership, professional training of teachers, management of professional training.*

Стаття надійшла до редакції: 05.08.2020

Прийнято до друку: 25.09.2020

Професійна педагогіка/1(21)2020